

Пише:
Александар
Боржевић

Стокхолм, септембар 2010.

Перивој Пресвете Богородице

Југозападно од Солуна налази се област Халкидики и полуострво Атос, на чијем се шпицу налази истоимена планина. То је територија Свете Горе, или грчки - *Агион Орос*. Још у време античке Грчке ово место је било поприште борбе између гиганта Атоса и богова са Олимпа. Када је бог мора Посејдон бацио на Атоса свој моћни трозубац приковавши га за планину, она доби име палог гиганта. На тај догађај потсећају нас три полуострва (Касандра, Ситонија, Атос), која израстају из Халкидикија обликујући трозубац, као и околно море вечно узбуркано што искусише многи бродоломници.

Даље легенда каже да је 44 године, Пресвета Богородица, мајка Божија са Светим Јованом Крститељем путовала бродом на Кипар. На мору их је задесила велика бура, па су били принуђени да се од невремена склоне пристајањем на најближе копно. То копно је било Атос где се бујна, нетакнута природа учинила Богородици тако лепом, да је изразила своје гласно дивљење. Тада се са неба зачуо глас Христа како проглашава ту земљу перивојем своје мајке, Пресвете Богородице, уједно забрањујући другим женама приступ на ово свето тло. И тако оста до дана данашњег.

У целој историји света није постојала жена више слављена од Богородице, грчки - *Панагиа* - Пресвета, или *Теотокос* - Мајка Божија. Она је и мајка и девица - она је женски праузор. Притом није богиња, нити је божанска, али се слави као заштитница људског рода, и заступница човека пред Богом.

Улога Богородице на Светој Гори иста је као и свуда у свету, стим што је на овом месту далеко израженија. Постоји метафора која каже да је Богочовек Христ нови Адам, а да је Пресвета Богородица нова Ева. Адам и Ева изгубили су рај због непослушности и гордости, а на Светој Гори, кроз смирење и послушност Богу и Његовој Мајци повраћен је изгубљени рај. Ту је она свукуд присутна, спиритуално али и физички. *Аксион естин* није само име химне која се пева на светој литургији у њену част, то је такође најпоштованија чудотворна икона Свете Горе, која представља Богородицу и датира из 10 века, и која се чува у најстаријој цркви протатској у Кареји. Такође брод који превози ходочаснике на Свету Гору носи име Аксион естин, па и тај назив сваког путника потсећа на чију територију пристиже.

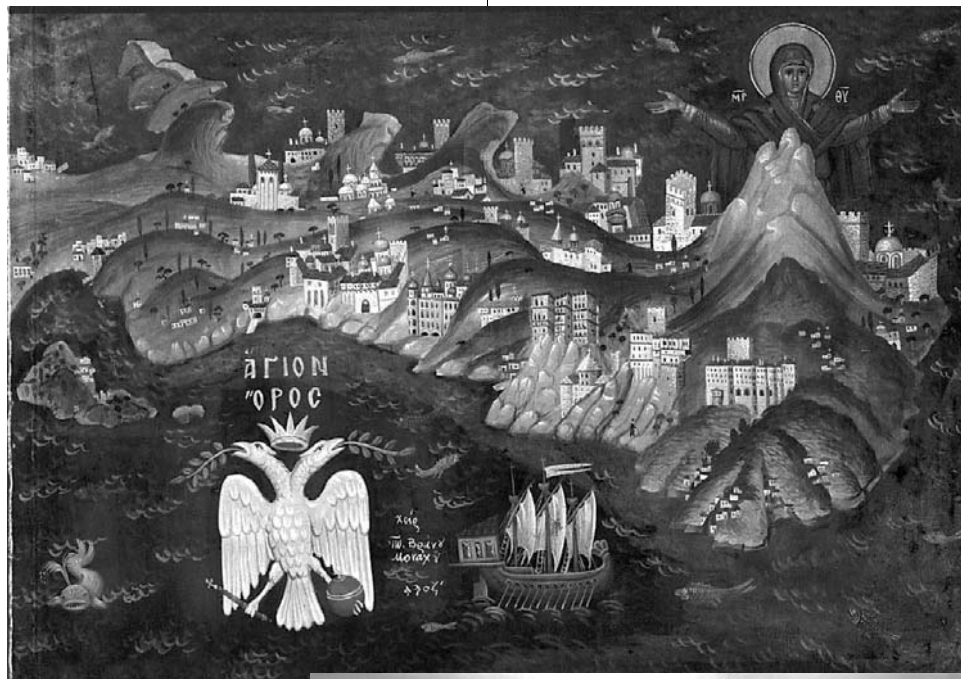
Света Гора је спиритуални центар православног света, налази се у Грчкој, али не припада Грчкој. То је независна монашка енклава, са самосталношћу добијеном пре 1000 година од византијских царева, која треба да важи док је света и века.

Монаси Атоса, њих око 1500, живе у заједницама или индивидуално (као пустињаци у пустињи Каруља). Реч монах значи "сам са Богом"; то су људи

који су се одрекли свега земаљског, водећи аскетски - подвижнички живот, у сталној медитацији, молитви и духовној послушности Богу. Највећа монашка заједница зове се манастир, мања носи назив - скит, а најмања је - келија. Сваки скит или келија под управом је неког од двадесет манастира. Тај број је утврђен још у Средњем веку и тако ће увек бити. Од њих седамнаест су грчки, а три су словенска: руски се зове Пантелејмон, бугарски је Зограф, а српски Хиландар. Сваки од манастира ранги-

Најкраћи и најлепши опис Свете Горе потиче из пера Владике Николаја Велимировића:

Света Гора је царство без круне,
Држава без војске,
Земља без жена,
Богатство без новца,
Мудрост без школе,
Кухиња без меса,
Молитва без престанка,
Веза са небесима без прекида,
Славопој Христу без умора,
Смрт без жаљења.

ран је по важности (1-20) и тај редослед је непроменљив. Првих пет манастира истичу се по значају још из доба Византије, то су такозване царске лавре, и сваки од њих предводи групу од по 4 манастира. Најстарији, највећи и најутицајнији манастир Свете Горе зове се Велика Лавра, а наш Хиландар је четврти у рангу по важности. На Светој Гори постоји само један град - Кареја, то је административни центар; ту се налази најстарија црква, а такође и Протат-скупштина ове монашке државе, где се састају представници царских лаври, које одлучују у име свих осталих манастира.

На Атосу је сачувана средњовековна, не само архитектура и објекти уметности и културе, већ такође и начин живота, који је остао непромењен читав миленијум, од времена оснивања првог манастира. То је најстарија манастирска заједница на свету и датира из славног времена Византије. Ту се чак и време рачуна на стари византијски начин - са заласком сунца сат почиње одбројавање времена новог дана.

Монаси на Атосу комуницирају са Богом на исти начин како се то чинило у Византији - кроз литургију, уметност и музику. То је последње место на Земљи где су религија, естетика и практичан живот уједињени у једно, баш као што некада је било у Византији. Зато је Света Гора не само мистична визија, већ и последња осматрачница Византије - изгубљене империје.

Светогорци су традиционално гостољубиви и радо ће поделити са путницима намерницима свој оброк, а обезбедиће им и преноћиште, и за то неће тражити никакву надокнаду. Са друге стране ред је да ходочасници дају прилог, барем за покривање најминималнијих трошкова које би имали у профаном свету. Пошто се прилив посетилаца сваке године значајно повећава, а то угрожава нормално монашко функционисање, уведено је ограничење уласка и боравка на Светој Гори. Сваког дана на Атосу може да борави укупно 100 православних посетилаца и 10 путника других конфесија. Дозвола се обично издаје на 4 дана, а у једном манастиру или скиту може се остати један дан. Као што у свакој кући постоји кућни ред који се треба поштовати, тако кућни ред постоји и у монашким заједницама, и то посетиоци требају да имају на уму.

Људи на Свету Гору одлазе из различитих разлога. Неки одлазе из радозналости, неки иду из религиозних, историчари иду у потрази за остацима

Византије, уметници иду у потрази за надахнућем и инспирацијом, историчари уметности су жељни да виде непроцењиво уметничко благо. Тамо такође иду заљубљеници у чисту природу, или они којима је доста бучне цивилизације, и желе да мало дану душом у миру и тишини. Сви разлози су оправдани за посету Свете Горе.

Овде се може поставити питање којој категорији припадају посетиоци Атоса: да ли су то туристи или ходочасници. Ходочасник на свом путовању свесно покушава да раскине своје ropство модерним конвенцијама: комфор, знане рутине, материјална сигурност; он покушава да се што више удаљи од извештачености којима је окован у свом животу. Он многе ствари препушта случају, уздајући се у Бога. Тако ходочашће постаје протест и ослобађање од досаде и тривијалности свакодневне рутине. На тај начин ходочасник постаје духовни трагалац, који се у свему разликује од туристе, који опет тежи да испланира своје путовање до најситнијег детаља, како би оно било што комфорније.

На том спиритуално - истраживачком путу дуго напорно пешачење по неприступачним стазама (такве су све стазе на Атосу) је суштински део. Тада ходочасник свим својим чулима обнавља свој праисконски контакт са природом, изгубљен урбаномошћу модерног живота. Он поново ужива у природи, коју иначе својом непажњом и немаром уништава на сваком кораку. На том свом путу, који никако не сме да се обавља у журби јер тада нема ефекта, путник-поклоник се излаже великим физичким напорима, понекад осети суровост природе и тешкоће преживљавања. Тада увиђа своју рањивост и потпуну зависност од свога уморног тела, што иначе није случај у цивилизованом свету из кога долази.

На тај начин, али и уз молитву и посвећеност циљу, човек полако доживљава промену, када у себи почиње да осећа откуцаје новог ритма, који му доноси унутрашњу дубоку хармонију и мир. Када то осети путник зна - напор није био узалудан - ходочашће почиње своје спиритуално деловање.

Ипак постоји разлика у схватању значења чина ходочашћа. За неправославца, највећу важност има само путовање до светог места, које треба да је скопчано са физичким тешкоћама. У исто време за православаца, није битно путовање до светог места, већ радње и понашање по приспећу на свето тло. Даље, ходочасник неправославац при пристизању на свето место има пасивну улогу - он је само посматрач. У исто време православац ходочасник узима активно учешће током свих верских обреда којима присуствује.

Ја се управо спремам на још једно своје путовање на Свету Гору, па у жељи да пренесем своја искуства и сазнања, нека ово буде увод у тај скромни ходочаснички запис.

